

Alföld-díjasok, 2017

BÓDI KATALIN

Bódi Katalin idén ősszel megvédett habilitációs értekezésének záróakkordjai rávilágítanak arra, hogy miért izgalmas írásait olvasni, s vele együtt gondolkodni: „Értelmezőként [...] a nyomok követésére, összefüggések megsejtésére vagyunk utalva, hiszen az említett, hosszabb-rövidebb, különféle műfajú, egymást lenyűgöző mértékben áthálózó szövegeken felül nem maradt ránk Kazinczytól összegző érvényű munka képzőművészeti tárgyban.” Bódi Katalin kutatói attitűdjét jellemzi a kíváncsiság, s az általa észlelt, általa teremtett összefüggések a kultúra, a művészetek, a társadalom, a történelem tényezői között gyakorta revelatív erővel bírnak. Olyan nyomozó ő, aki számára a különböző esetek egy egész társadalmi berendezkedés jeleiként mutatkoznak meg egyben, s aki nem veszíti el érdeklődését az ügy hétköznapi szereplői iránt sem. Nem izolált műben, hanem kulturális hálóban, kontextusok találkozásában gondolkodik, s ezt a gondolati munkát érhetjük tetten írásaiban. Nem kizárólag szaktudományos dolgozataiban, hanem problémaérzékeny és közéletileg elkötelezett tárcáiban, illetőleg kritikáiban is.

Kb. félszáz recenziójának ötödét az *Alföldben* közölte, s ezek témái között volt kortárs regény, képtudománnyal foglalkozó tanulmánygyűjtemény, Sade márkái életét megelevenítő monográfia, fiataloknak szóló festészeti munka, a 70-es évekbeli balassagyarmati túsdrámát tárgyaló dokumentumregény (jegyezzük meg: a nógrádi származású díjazott igyekszik kapcsolatot ápolni szülőföldjével). Érdemes mindezen túl is fölleveníteni kedvelt tárgyköreit: bár alapvetően a felvilágosodás irodalmának tudósa – hiszen önálló kötetben is megjelent doktori értekezését a 18. századi magyar levélregényekről írta, említett habilitációs dolgozata pedig Kazinczy Ferenc képzőművészethez kötődő írásait tárgyalja –, nagy lendülettel és szakmai odaadással fordul mind a társművészetek (elsősorban a színház és a vizuális művészetek), mind a kultúratudomány irányzatai (említhetjük akár a gender studies-t, akár az emlékezhelyek teorémáját), mind a magyar kortárs irodalmi fejlemények, mind a francia irodalom különböző szövegei felé (utóbbinak magyar–francia szakos végzettsége adja szavatosságát).

El kell ismerni, hogy Bódi Katalin tulajdonképpen a szemle rovat szerkesztőjének álma: szenvedélyes olvasó, aki indulatait nem fél szakszerű és pontos kritikai észrevételekben kifejezésre juttatni. Ha megállapodtunk valamiben, azt emlékeztében tartja, s ha a késés eshetősége merül föl, jelzi – nincs többé sunnyogás. Műveltsége és érdeklődése széleskörű, s emiatt megbízhatóan lehet rá különféle tárgykörű könyvek esetében számítani: nem egy kaptafát tart a panglin.

Azon túl, hogy az évek során lapunk meghatározó szerzőjévé lépett elő, áldozatos pedagógusi tevékenységét is fontos megemlíteni, akár szerkesztői, akár egyetemi oktatói és témavezetői munkájára gondolunk. Nem kétséges, hogy utób-

ből is sokat profitál a debreceni kulturális élet, és vele együtt folyóiratunk. Mindezek okán örömmel üdvözljük Bódi Katalint az Alföld-díjasok sorában.

LAPIS JÓZSEF

LŐRINCZ CSONGOR

Abban a városban, melyben közel négy évtizedig élt és dolgozott a modern költészet egyik legjobb honi ismerője, aligha kell külön hangsúlyozni annak a komparatív megközelítésmódnak a fontosságát, mely egyfelől értelmezői szempontrendszerét a kortárs nyugat-európai irodalomtudományi és bölcséleti beszédmódokkal folytatott párbeszédben alakítja ki, másfelől a magyar líra történetére az európai irodalom, elsősorban a német nyelvű literatura ismerete felől tekint. Az *Alföld* folyóirat 2017. áprilisi számában közölt *Téli éjszaka*-elemzésében Lőrincz Csongor éppen arra a Tamás Attilára hivatkozik a legtöbbit, akivel bizonyosan osztozik ebben a kettős tudói fölvértezetségekben. A szakszerűség iránti elkötelezettség, az olvasótól fölkészültséget váró nyelvhasználatban tárgyiasuló összetett gondolkodásmód, a nyelvi kifejezőképességet kitágító, nagy költői alkotások iránt mutatott érzékeny értelmezői figyelem szintén közös eleme e két tudói pályának, ugyanakkor a generációs különbségből jóformán szükségszerűen következik, hogy míg Tamás Attilát az 1960-as évektől kezdődően a költői világképek és formák leírhatósága foglalkoztatta, addig Lőrincz Csongort immár két évtizede főként a költői nyelv szemlélésére, retorizáltságára és medialisztására.

Ha nem is példa nélküli a kortársak között, mindenesetre csak a legkiemelkedőbb tudósokra jellemzően termékeny és gyorsan emelkedő pályát tudhat magáénak. A Csíkszeredában töltött gimnáziumi évek után úgy volt a kolozsvári egyetem hallgatója, hogy közben már bekapcsolódott az ELTE-központú Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport munkájába, alig múlt 25 éves, amikor doktorált, mindössze 32 évesen lett a berlini Humboldt Egyetem professzora, az elmúlt 15 esztendőben öt magyar és egy német nyelvű önálló könyve jelent meg, féltucatnyi vaskos idegen nyelvű kötet szerkesztésében vett részt. Ahogy azt egyik közös barátunk szokta mondani, gyorsabban ír, mint ahogyan mi olvasunk, de tegyük hozzá, hogy írásai épp nem a gyors, sokkal inkább a szoros, ha tetszik, a lassú olvasás termékei. Méltán állítható, Lőrincz Csongor a magyar irodalomtudomány európai közvetítője, aki közleményei, konferenciaszervezői és oktatói tevékenysége révén a magyar mellett a német nyelvű humántudományos közéletnek is résztvevője.

Az Alföld-díjjal szerkesztőségünk köszönetet mond azért, hogy Lőrincz Csongor az elmúlt húsz esztendőben a leghűségesebb értekező prózai szerzőink közé tartozott. Végigtekintve lapunkban közölt írásai szép hosszú során, egyrészt látható a modern költészet kitüntetettsége (József Attila mellett Ady, Szabó Lőrinc vagy épp Gottfried Benn), másrészt a kortárs elbeszélő próza iránt mutatott értelmezői figyelem (*Az érsek látogatásáról*, a *Javított kiadásról* és a *Saját halálról* készített tanulmányok említhetők itt), harmadrészt kirajzolódik egy olyan típusú kultúratudományi érdeklődés, mely bár továbbra is döntőrészt klasszikus irodalmi szövegek ér-

telmezésére vállalkozik, olyan performatív nyelvi hatáselemekre összpontosít, mint az ima, az ígéret, az eskü vagy a tanúság. Noha ennek talán nincs különösebb sajtótörténeti oka, kétségtelen, hogy Lőrincz Csongor abban a tekintetben is az *Alföld* folyóirat legfontosabb érkezői közé tartozik, hogy az Alföld Stúdió megjelenés előtt álló új antológiájában a leggyakrabban hivatkozott szerző, ami annyit biztosan jelent, hogy a pályájuk elején álló irodalom- és kultúrakutatók szívesen tanulnak munkáiból.

FODOR PÉTER

VILLÁNYI LÁSZLÓ

Villányi László a mai magyar költészet feltűnést kerülő alakja, aki huzamosabb időre sosem hagyta el szülővárosát, Győrt, és – 1990-ig népművelőként, azóta irodalomszervezőként és szerkesztőként – sokat tett annak kulturális életéért, közben pedig jelentős költői életművet hozott létre. Lírai életművében a városi tér megidézésének, a személyes és családi történetek, a megfigyelt jelenségek feldolgozásának, transzcendencia felőli újragondolásának is visszatérően szerep jut.

Közel negyven éve megjelent debütáló verseskötetéről, a *Délibábünnepről* 1978-ban közölt bírálatot az *Alföld*, a Villányi modorát már ekkor meghatározó szemlélődő jelleg, a mikrotörténeteknek szánt figyelem költészetének később is jellemző jegyei maradtak.

Épp első könyve megjelenésének évében indult a győri *Műhely*, melynek később, 1990-ben ő lett a főszerkesztője. Munkájának köszönhetően azóta e folyóirat a társadalom- és a természettudományi kérdésekre is nyitott fórummá alakult – friss tanulmányok rendszeres hivatkozási pontjául szolgáló, egyetemi tananyagként is gyakran feltűnő tematikus számok láttak itt napvilágot az elmúlt évtizedekben. A *Műhely* hatása a Győrben indult, már aktívan publikáló fiatal szerzők sikeireiben is megmutatkozik.

Villányi eszköztelen, a hétköznapi nyelvhasználatot idéző, költői képekkel sosem túlterhelt költeményei gyakran epikus ívet kapnak, esetenként kötet szintjén is narratív szerkezetekbe rendeződnek. Ez a poézis a szűkebb szakma figyelmét egyértelműen kivívta, a kortárs költészeti tendenciákkal foglalkozó tanulmányok mégis méltánytalanul ritkán tesznek említést róla, és izgalmas életműve egyelőre nem szolgált átfogó elemzés tárgyául. Pedig több verseskönyve már csak a mai fiatal költészeti fejlemények miatt is újraolvasásra kínálja magát, például az *Alázat* az elmúlt évtizedben meghatározóvá vált testdiskurzusok felől nyerhetnének adekvát értelmezést.

Verseiben gyakorta érvényre jut a különféle filozófiai és kultúrtörténeti hagyományokat párhuzamosan megidéző szinkretizmus, a *Volna szerelem* című kötet például szerteágazó intertextuális hálót mozgósít, miközben a Villányira jellemző, vallomásosságot minimalizáló szerelmi költészetet működteti. A kötet néhány versét az *Alföld* 2004. júliusi számában publikálta először a költő, ettől a közléstől tekinthetjük a folyóirat rendszeres szerzőjének.

A *Vivaldi naplójából* a szövegegységeket összefűző narratíva mellett kottarészleteket és festményklasszikusokat is az értelmezési mezőbe emel. A szerepversként olvasás lehetőségét kínálja fel a *Valaki majd – Ismeretlen költők versei* című kötetben is, míg a *Győri időkben* a magánmitológia elemeiként értelmezhető városversek kerülnek túlsúlyba, s az azokat kísérő fotók, amelyek a térpoétikai megközelítésben jelölik ki az ideális olvasásmódot.

Az őt ért irodalmi, filozófiai, társadalmi hatásokat, a költészetét meghatározó eleményeket idei, *Voltaképpen* című kötetének esszéiben összegezte. A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia 2015-ben választotta őt tagjai közé, *A költészet mibenléte* című székfoglaló előadásának szövegét is a poétikus szövegszervezés jellemzi, pedig túlnyomórészt jelölt idézetekből áll. A rövid átvezetések sokszor egymáshoz közvetlenül nem kapcsolódó, még csak nem is polemizáló alakok mondatait kötik össze esszéisztikusan. A szöveg zárlata szerint a „szerencse fiának” – tehát a költőnek – nincs más dolga, mint hogy „a lehető leghalványabban létezve, a lehető legtöbb hallgatásban, találkozzon a világban megnyilvánuló költészettel, mutassa fel, és természetének engedelmessé, beteljesítve a planéták ajánlását, avassa költészetté életét.” Villányi László ennek az ars poeticának a megvalósításán dolgozik.

ÁFRA JÁNOS

Felelős kiadó: IMRE LÁSZLÓ
Kiadja az Alföld Alapítvány megbízásából az Alföld szerkesztősége
Tipográfia: Kass János
Szedés, tördelés: Alföld szerkesztősége
Nyomás: Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen
Felelős vezető: György Géza elnök-vezérigazgató
Index: 25 901 ISSN: 0401—3174

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 4024 Debrecen, Piac u. 68. Telefon és fax: (52) 412-626 — Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. — Kéziratot nem őrünk meg és nem küldünk vissza. — Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu — Évi előfizetés 7200 Ft, félévi 3600 Ft. — Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az *Alföld* irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat nevét.